

Asia: VN/26856/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölaki

Lausunnonantajan lausunto. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

Yleiset kommentit esitysluonnoksesta

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999; 1.1.2025 alkaen alueidenkäyttölaki) uudistus on myös kulttuuriympäristöjen suojelun kannalta suuri ja merkittävä kokonaisuus. Uudistuksen vaiheittain toteutuessa tämä kokonaisuus jakautuu moneen erilliseen ja erityyppiseen, mutta toisiinsa kytkeytyvään lakiin. Monien muutosten kokonaisvaikutus kulttuuriympäristöjen suojeluun on heikentävä, joskaan vaikutuksia ei kokonaisuutena ole arvioitu ja niitä on siten vaikea ennakoida yksityiskohtaisella tasolla. Esimerkiksi osallisuutta kulttuuriympäristön suojeluun, kuten mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöä koskeviin muutoksiin, on jo heikennetty rakentamislaisissa. Nyt esitetty luonnos kaventaa vaikutusmahdollisuuksia entisestään.

Kulttuuriympäristöillä tarkoitetaan rakennettua kulttuuriympäristöä, kulttuurimaisemaa ja arkeologista kulttuuriperintöä. Museoviraston näkemyksen mukaan alueidenkäyttölakia koskevassa hallituksen esityksessä tulee huolehtia siitä, että nämä eri osa-alueet ja niiden arvot otetaan huomioon kaikilla kaavatasoilla.

Museovirasto kiinnittää huomiota siihen, ettei kulttuuriympäristöjä koskevien termien käyttö esitysluonnoksessa ole riittävän johdonmukainen:

-Maakuntakaavan sisältövaatimusten mukaan erityisesti huomiota on kiinnitettävä maiseman, kulttuuriperinnön sekä luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen vaalimiseen. Vastaavassa maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevassa perustelutekstissä käytetään maiseman ja kulttuuriperinnön lisäksi myös termiä kulttuuriympäristö. Määräyksiä koskevassa pykälässä mainitaan maakuntakaavan osalta maiseman, luonnonarvojen, rakennetun ympäristön, kulttuurihistoriallisten arvojen tai muiden erityisten ympäristöarvojen vuoksi annettavat suojelumääräykset.

-Yleiskaavan sisältövaatimuksia koskevan pykälän mukaan huomiota on kiinnitettävä rakennetun ympäristön, maiseman sekä luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen vaalimiseen, ja

vastaavassa perustelutekstissä kulttuuriperintöarvojen mainitaan sisältyvän rakennetun ympäristön ja maiseman arvoihin.

-Asemakaavan sisältövaatimuksia koskevassa pykälässä vaalimisen kohteeksi mainitaan rakennettu ympäristö ja luonnonympäristö, ja vastaavassa perustelutekstissä kulttuuriperintöarvojen katsotaan sisältyvän rakennetun ympäristön arvoihin.

Epäselväksi jää, onko käsitteiden valinnassa hyödynnetty yhteentoimivuusalustan Kulttuuriympäristösanastoa. Erityisen epäselväksi jäävät paitsi termien väliset suhteet, myös se liittyvätkö em. termit myös arkeologiseen kulttuuriperintöön ja jos niin miten. Museovirasto esittää käsitteiden johdonmukaistamista yhteentoimivuusalustan Kulttuuriympäristösanaston mukaisesti siten, että kulttuuriympäristöä koskevat pykälät yksiselitteisesti kattavat rakennetun kulttuuriympäristön, arkeologisen kulttuuriperinnön ja kulttuurimaiseman.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

Hallituksen esityksen mukaan alueidenkäyttölaki on otettava huomioon suunniteltaessa ja päätettäessä muun lainsäädännön nojalla yhdyskuntien kehittämisestä, rakentamisesta ja ympäristön käytön järjestämisestä. Lisäykset yhdyskuntien kehittämisestä ja rakentamisesta ovat perusteltuja täsmennyksiä olemassa olevaan säädökseen.

Alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on esityksen mukaan vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää muun ohella rakennetun ympäristön kauneutta ja kulttuuriarvojen vaalimista. Säädös pysyy tältä osin perustellusti ennallaan.

Museovirasto ei näe lupa- ja valvontaviraston (nyk. ELY-keskukset) ja kunnan välisten yhteistyökeskusteluiden harventamiselle estettä.

Maanpuolustuksesta, rajaturvallisuudesta ja rajavalvonnasta, väestönsuojelusta sekä huoltovarmuudesta vastaavien tahojen toimintamahdollisuuksia turvaava 6 § saattaa joissakin tapauksissa tuottaa kulttuuriympäristökohteita koskevia ristiriitatilanteita. Em. tahojen toimintamahdollisuuksien heikentymisuhalle tarvitaan perustelutekstiin jonkinlaisia tulkintakriteereitä, jotta uhan määrittelyn kynnyks ei muodostu liian matalaksi.

Suunnittelutarvealuetta koskevan 9 § momentin 4 mukaan rakentamisen myöntäminen kyseisille alueille edellyttäisi rakentamislupaan kuuluvaa rakentamislain mukaista sijoittamislupaa – edellytys on sekä johdonmukainen että tarpeellinen.

Kommentit luvusta 2 Viranomaisten tehtävät

Voimassa olevan säädöksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus edistää kunnan alueiden käytön suunnittelun järjestämistä. Esitysluonnoksen mukaan tulevan Lupa- ja valvontaviraston on tuettava kunnan alueidenkäytön suunnittelua. Molemmissa muotoiluissa päämääränä on laadukas alueidenkäytön suunnittelu, mutta ensin mainittua eli ”edistämistä” voidaan pitää tavoitteellisempänä ja kunnianhimoisempänä, myös ympäristön kannalta. Yleisemminkin ottaen laissa käytettävien ilmaisujen muuttaminen joustavammiksi saattaa johtaa myös oikeusvarmuuden heikentymiseen ja suurempaan ennakoimattomuuteen, jotka ovat haitallisia myös investoinneille ja sitä kautta alueiden elinvoimalle.

Tulevien elinvoimakeskusten tehtäviin olisi perusteltua sisällyttää kulttuuriympäristötavoitteiden edistäminen, koska kulttuuriympäristöjen vaalimisella on vaikutusta alueiden elinkeinoihin, elinvoimaan ja hyvinvointiin.

Maakuntaliiton tehtäviksi esitetään huolehtia muun muassa rakennetun ympäristön sekä kulttuuri- ja luonnonympäristön tilan ja kehityksen seurannasta alueellaan. Koska maakuntaliitoilla on vahvaa kokemusta ja osaamista kulttuuriympäristöjen asiantuntijana, muun muassa kulttuuriympäristön tietojärjestelmien ylläpitäjänä, on tämä tehtävien tarkennus hyvin perusteltu. Seurannan merkitys korostuu ilmastonmuutoksen myötä ja mm. 1900-luvun jälkipuolen rakennuskannan purkamispaineiden vuoksi. On myös tärkeää, että Suomen ympäristökeskus tunnistetaan luonnoksessa alueidenkäyttöä ja alue- ja yhdyskuntarakennetta koskevatiedon tuottajana.

Kaavan laatijan pätevyyttä koskevat vaatimukset ehdotetaan nostettaviksi asetuksesta lakiin, mitä on pidettävä hyvänä ratkaisuna.

Kommentit luvusta 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Esitysluonnoksen mukaan valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet voivat koskea muun ohella asioita, joilla on merkittävä vaikutus kansainvälisesti tai valtakunnallisesti arvokkaaseen kulttuuri- tai luonnonperintöön. Toteamus kansainvälisesti arvokkaasta perinnöstä on tarpeellinen lisäys olemassa olevaan säädökseen.

Museovirasto on pitänyt maailmanperintökohteiden nimenomaista huomioon ottamista alueidenkäyttölaissa uudistuksen olennaisena osana. Näiden kohteiden suojelu voidaan toteuttaa myös kaavalla ja niitä koskeva erillinen pykälä oli pitkään mukana lakiuudistuksen valmistelussa. Pykälän tarkoituksena oli turvata maailmanperintökohteen erityisen yleismaailmallisen arvon säilyminen ja vahvistaminen alueidenkäytön suunnittelussa. Se olisi velvoittanut varmistamaan, etteivät maailmanperintökohteelle määriteltyjen kriteerien mukaiset arvot heikenny kaavaa laadittaessa. Pykälän oli tarkoitus koskea kohteen suojavyöhykkeellä tapahtuvaa kaavan laatimista, jos kaavalla voisi olla vaikutusta kohteeseen. Suojavyöhyke on maailmanperintökohdetta ympäröivä alue, jonka käyttöä ja kehittämistä koskevat kansallisiin menettelyihin perustuvat määräykset täydentävät itse maailmanperintökohteen suojelua. Lisäksi pykälässä olisi säännelty maailmanperintökohteen ja suojavyöhykkeen ulkopuolella tapahtuvaa kaavan laatimista, jos kaavalla voisi olla vaikutusta kohteeseen (esim. jos kohteen erityinen yleismaailmallinen arvo perustuisi osaltaan maisemallisiin arvoihin, voisi kaavan vaikutusalue ulottua maailmanperintökohteeseen, vaikka kaava koskisi suojavyöhykkeen ulkopuolista aluetta). Maailmanperintökohteisiin ja niiden suojavyöhykkeisiin kohdistuva pykälä turvaisi esitysluonnosta selkeämmin maailmanperintökohteiden erityisen yleismaailmallisen arvon säilymisen ja vahvistamisen alueidenkäytön suunnittelussa sekä olisi linjassa Suomen ratifioiman maailmanperintösopimuksen kanssa. Museovirasto katsoo, ettei kyseistä pykälää tule jättää pois esitysluonnoksesta.

Perustelutekstin mukaan "Myös alueeltaan suppeissa kohteissa muun muassa rakennushistorialliset tai rakennustaiteelliset arvot taikka historialliseen tapahtumaan, perinteeseen tai kehityskulkuun liittyvät näkökohdat saattavat korostaa valtakunnallista merkittävyyttä. On myönteistä, että esitysluonnoksessa edes tällä tavoin viitataan aineettomaan kulttuuriperintöön, joka osaltaan myös kytkeytyy aineelliseen kulttuuriperintöön ja alueiden elinvoimaisuuteen.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden valmistelusta on tarkoitus antaa varsinkin vaikutusten arviointia ja vuorovaikutusta koskevia täsmennyksiä, joita voidaan pitää tarpeellisina.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden oikeusvaikutuksista Museovirastolla ei ole huomautettavaa.

Uusi momentti valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoituksesta on tarpeellinen lisäys, samoin kuin ilmastomuutoksen hillinnän, huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden lisääminen tavoitteissa käsiteltäviin asioihin (18 §).

Maakuntakaavoituksen merkitystä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden konkretisoijana ei esitysluonnoksen mukaan enää mainittaisi. Kulttuuriympäristön näkökulmasta ratkaisua voi pitää huononnuksena.

Kommentit luvusta 4 Maakuntakaava

Voimassa olevan säädöksen mukaan maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Maakuntakaavan ohjausvaikutus on ollut tässä muodossa selkeästi todettu ja velvoittava. Esitysluonnoksen mukaan maakuntakaava on otettava huomioon yleiskaavaa laadittaessa. Nyt valittu kevyempi ilmaisu on kulttuuriympäristön kannalta selkeä heikennys ja vaarantaa maakunnallisesti merkittäviksi inventoitujen ja arvotettujen kulttuuriympäristökohteiden suojelun ja hoidon. Esimerkiksi yleiskaavoituksen yhteydessä ei ole samanlaisia edellytyksiä arvioida luotettavasti kohteiden maakunnallisia suojeluarvoja kuin maakuntakaavan laadinnassa. Näin ollen Museovirasto katsoo, että luonnos rapauttaa vakavasti maakuntakaavan kulttuuriympäristön kannalta keskeistä ja tarpeellista ohjausvaikutusta, eikä sitä tulisi tältä osin nyt esitetyssä muodossaan hyväksyä.

Voimassa olevan säädöksen mukaan maakunnan suunnittelussa otetaan huomioon valtakunnalliset tavoitteet sovittaen ne yhteen alueiden käyttöön liittyvien maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa. Hallituksen esitysluonnoksesta toteamukset näiden tavoitteiden yhteensovittamisesta puuttuvat. Kulttuuriympäristön kannalta muutos on heikennys, sillä intressien vaativampi yhteensovittaminen voi olla kuntakaavassa vaikeaa ja onnistuisi parhaiten ennakoivasti maakuntakaavassa.

Perustelutekstiin liitetty maininta suojelumääräysten mahdollisesta määräaikaaisuudesta vaikuttaa erikoiselta ja turhalta, ainakin kulttuuriympäristöä koskevien suojelumääräysten osalta, eikä sen tarkoitusta avata perusteluissa. Kaavaa muuttamalla on tiettävästi voitu ja voidaan muuttaa mitä tahansa kaavamääräystä.

Maakuntakaavojen ehdotusvaiheen erillisen viranomaislausuntokierroksen poistamishdotuksella tähdätään kaavoitusmenettelyn yksinkertaistamiseen. Kaavatyön kannalta lausuntokierroksen etuna kuitenkin on, että viranomaisten kannat saadaan koottua kirjallisesti perusteltuna ennen viranomaisneuvottelua ja ennen ehdotuksen yleistä nähtäville asettamista. Tämä sujuvoittaa kaavan loppuvaiheen käsittelyä ja saattaa myös vähentää valitusten määrää.

Kommentit luvusta 5 Yleiskaava

Yleiskaavan sisältövaatimuksiin sisältyy rakennetun ympäristön, maiseman sekä luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen vaaliminen. Museovirasto pitää puutteena, että vaatimukset eivät näytä koskevan kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muuta arkeologista kulttuuriperintöä. Kuten edellä on jo todettu, kulttuuriympäristöä koskevissa lainkohdissa

käytettävien termien on selkeästi ja yksiselitteisesti katettava rakennettu kulttuuriympäristö, arkeologinen kulttuuriperintö ja kulttuurimaisema.

Yleiskaavan suojelumääräyksiä koskeva kohta on samansisältöinen kuin voimassa olevan säädöksen. Samoin se, mitä todetaan ohjausvaikutuksista ja maiseman muuttamista koskevasta toimenpiderajoituksesta. Esitysluonnoksen mukaan olisi mahdollista, että yleiskaava ja asemakaava voidaan laatia yhtä aikaa ja hyväksyä samalla päätöksellä. Tämä hallinnollinen sujuvoittaminen ei saisi vaikuttaa kaavatasojen sisältöihin ja esimerkiksi kaavatyössä tarvittavien selvitysten laatuun.

Kommentit luvusta 6 Asemakaava

Asemakaavan sisältövaatimuksiin sisältyy esitysluonnoksessa rakennetun ympäristön ja luonnonympäristön sekä niiden erityisten arvojen vaaliminen (50 §). Vaatimukset eivät näytä koskevan kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muuta arkeologista kulttuuriperintöä. Kuten edellä on jo todettu, kulttuuriympäristöä koskevissa lainkohdissa käytettävien termien on selkeästi ja yksiselitteisesti katettava rakennettu kulttuuriympäristö, arkeologinen kulttuuriperintö ja kulttuurimaisema.

Esitysluonnoksen perusteluteksteissä olisi hyvä avata myös kirkkolakien mukaisen suojelun suhdetta alueidenkäyttölakiin. Kirkollista rakennusta ja sen pihapiiriä voivat kaavoissa koskea sekä varsinaiset alueidenkäyttölain mukaiset merkinnät ja määräykset että sektorilain mukaiset informatiiviset merkinnät ja määräystekstit. Tälle on yleensä kaavoitusajankohtaan ja/tai suojeluvälineen ulottuvuuteen liittyviä syitä (kirkkolakien mukainen suojelu ulottuu mm. kiinteään sisustukseen ja taideteoksiin).

Kunnalle osoitettu velvoite pitää yllä ajantasa-asemakaavaa on aiheellinen muun muassa kulttuuriympäristöä koskevan ajantasaisen suojelutiedon kannalta ja sen nostaminen lain tasolle on perusteltua.

Kommentit luvusta 7 Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat erityiset säännökset

Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevaa sääntelyä voidaan lähihistorian valossa pitää varsin vaihtelevana. Esitysluonnoksessa todetaan, että nyt ehdotetun muutoksen myötä usean kunnan alueella olevien hankkeiden yhteisvaikutusten arviointi vaikeutuisi. Säännöksiin nyt esitettyjä muutoksia voi pitää myös kulttuuriympäristökohteita potentiaalisesti vaarantavana kehityksenä, mm. vanhojen taajamien ja kaupunkikeskustojen elinvoiman näkökulmasta, eikä tällaista kehityslinjaa tule maankäytöllä edistää.

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Hallituksen esityksessä on tuulivoimarakentamista koskeviin yleiskaavan erityisiin sisältövaatimuksiin ehdotettu lisäyksinä muun ohella sitä, että suunniteltu tuulivoimarakentaminen ja muu alueidenkäyttö sopeutuu ympäristöön ja että suunniteltu tuulivoimarakentaminen ei aiheuta

merkittäviä haitallisia maisemavaikutuksia. Nämä ovat tarpeellisia lisäyksiä huomioiden tuulivoimapaistojen kasvanut kokoluokka ja näkyvyys maisemassa.

Tähän saakka elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ovat valvoneet, ettei tuulivoimavaroja sijoiteta kulttuuriympäristön VAT-alueille (RKY ja VARK; VAMA). Esitysluonnoksen 20 § valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden oikeusvaikutuksista sisältää nykyisen lain tavoin valtion viranomaisen veloitteen ottaa tavoitteet huomioon ja edistää niiden toteuttamista. Lupa- ja valvontavirastolle siirtyvää tehtävää on aiheellista vielä täsmentää asian sääntelyyn soveltuvassa yhteydessä.

Kommentit luvusta 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ovat tähän saakka valvoneet, ettei aurinkovoimarakentamisen varauksia sijoiteta kulttuuriympäristön VAT-alueille (RKY ja VARK; VAMA). Lupa- ja valvontavirastolle siirtyvää tehtävää on aiheellista vielä täsmentää asian sääntelyyn soveltuvassa yhteydessä.

Ehdotettujen uusien vaatimusten mukaan aurinkovoimarakentamista ei saisi osoittaa ojittamattomille luonnontilaisille suoalueille eikä merkittävässä määrin metsämaalle. Sääntömuutos on kannatettava, mutta se ei ratkaise arvokkaiden pienipiirteisten peltomaisemien uhanalaistumista aurinkovoimarakentamisen seurauksena.

Kommentit luvusta 10 Ranta-alueita koskevat erityiset säännökset

Museovirastolla ei ole ranta-alueita koskeviin säännösmuutoksiin huomautettavaa.

Kommentit luvusta 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

Kaavan vaikutusten selvittämistä koskevaan kohtaan esitetään nykyiseen säädökseen nähden lisättäväksi tarkennus todennäköisesti merkittävät vaikutukset.

Lisäys on omiaan laajentamaan kaavahankkeessa huomioon otettavia ympäristöön tilaan vaikuttavien tekijöitä, sillä varmuudella merkittävien vaikutusten rinnalla huomioitaisiin kaavatyössä myös mahdolliset merkittävät tekijät. Tämä parantaa arvioinnin luotettavuutta.

Luonnoksessa esitetään lukuun lisäystä, jonka mukaan asemakaavaa laadittaessa on lisäksi arvioitava kaavan todennäköisesti merkittävät vaikutukset rakentamisen kustannuksiin. Velvoite ei saisi johtaa siihen, kaava-alueen rakennuskannan vaihtoehtoja korjausrakentamisen ja uudisrakentamisen välillä punnittaisiin yksipuolisesti kustannuksia painottaen. Olemassa olevaan rakennuskantaan sisältyy usein kulttuurihistoriallisia arvoja ja siihen sitoutuu ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta merkittävästi hiiltä, mitkä seikat puoltavat rakennusten korjausrakentamista uudisrakentamisen sijaan.

Alueelliset vastuumuseot on lausuntopyyntöveloitteen osalta asianmukaisesti mainittu perusteluteksteissä. Niissä on aiheellista mainita myös Museovirasto, ottaen huomioon viraston roolin mm. maailmanperintöä ja valtakunnallisesti merkittäviä kulttuuriympäristökohteita koskevissa

asioissa. Saamelaiskäräjiä koskeva lausuntopyyntövelvoite on aiheellisesti nostettu asetuksesta lain tasolle (nyk. asetuksen 20 §).

Esitysluonnoksen mukaan kunnan on pyydettävä lausunto asemakaavaehdotuksesta Lupa- ja valvontavirastolta, jos kaava koskee valtakunnallista alueidenkäyttötavoitetta tai kulttuuriympäristön suojelun tai rakennussuojelun kannalta merkittävää aluetta tai kohdetta. Ilmaisu saattaa rajoittaa tapauksia, joissa alueelliselta ympäristöviranomaiselta on pyydettävä lausunto. Lupa- ja valvontaviraston tiivis kytkeminen asemakaavan rakennussuojelukysymyksiin on joka tapauksessa perusteltua varsinkin silloin, kun intressiristiriitoin tarvitaan kuntatasoa laajempaa näkemystä.

Kommentit luvusta 12 Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite ja asemakaavan ja yleiskaavan laatiminen yhteistyössä

Mikäli maanomistajalle annetaan tehtäväksi asemakaavan tai yleiskaavan laatiminen, tulee kaavaprosessissa tarkoin huolehtia yleisen edun ja kaavan sisältövaatimusten toteutumisesta. Esimerkiksi kulttuuriympäristöä koskevien luotettavien ja puolueettomien selvitysten painoarvo on tällaisissa tilanteissa suuri.

Koemmentit luvusta 13 Merialuesuunnittelu

Tiedottamista koskevassa osassa on tarkoitus korvata internet-sanalla yleinen tietoverkko, mikä on aiheellista. Muilta osin esitys on olemassa olevan säädöksen mukainen.

Kommentit luvusta 14 Kansallinen kaupunkipuisto

Museovirastolla ei ole kansallisia kaupunkipuistoja koskeviin säännösmuutoksiin huomautettavaa.

Kommentit luvusta 15 Valtion rajat ylittävät ympäristövaikutukset

Museovirastolla ei ole huomautettavaa valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia koskeviin säännöksiin.

Kommentit luvusta 16 Pakkokeinot ja seuraamukset

Esitetty valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamista koskevien pakkokeinojen ja seuraamusten määräysvallan siirto ministeriöltä valtioneuvostolle on johdonmukainen, mutta saattaa nostaa jo ennestään korkeaa kynnystä säännöksen soveltamiselle.

Kommentit luvusta 17 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksiantoa koskevat säännökset

Museovirastolla ei ole tiedoksiantoa koskeviin säännösmuutoksiin huomautettavaa.

Kommentit luvusta 18 Muutoksenhaku

Ehdotettu valitusoikeuden rajausta, joka koskee kuntalaisen osallistumismahdollisuuksia asemakaavapäätöksissä, kaventaa esimerkiksi yksittäisten kulttuuriympäristötoimijoiden ja asiantuntijoiden vaikutusmahdollisuuksia ristiriitatilanteissa. Yleisempi muutoksenhakuoikeus on rajattu tilanteisiin, joissa ei poiketa yleiskaavan ohjausvaikutuksesta. Perustuslain mukaan vastuu kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille, ja tämän tulee olla lakiuudistuksen lähtökohtana.

Myös ehdotettu muutos yhdistysten valitusmenettelyihin voi kaventaa kansalaisyhteiskunnan vaikutusmahdollisuuksia kaavahankkeissa. Se ei myöskään ole linjassa kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia korostavien kansainvälisten sopimusten kanssa. Vuonna 2018 Suomessa voimaan tullut Euroopan neuvoston Faron puiteyleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä (SopS 50/2018) korostaa kaikkien kansalaisten ja yhteisöjen mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa kulttuuriperintöä koskeviin asioihin. Myös Århusin yleissopimuksessa (SopS 121-122/2004) mukana olevien valtioiden tulee ympäristöä koskevissa asioissa taata kansalaisilleen oikeus saada tietoa ja osallistua päätöksentekoon sekä vireillepano- ja muutoksenhakuoikeus.

Poistettavaksi esitetty mahdollisuus oikaisukehotuksen tekemiseen tulisi jättää jäljelle alueellisen ympäristöhallinnon keinovalikoimaan.

Kommentit luvusta 19 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto ja voimaantuloa koskevat säännökset

Maakuntakaavaa ei enää nykyiseen tapaan voisi määrätä kokonaan täytäntöönpantavaksi ennen kuin hyväksymispäätös on saanut lainvoiman – täytäntöönpano olisi mahdollista vain kaava-alueen siltä osalta, johon valitusten ei voida katsoa kohdistuvan. Ratkaisu selkeyttää käytäntöä myös kulttuuriympäristöalueiden kannalta.

Kommentti luvusta 20 Erinäiset säännökset

Museovirastolla ei ole ehdotetuista säännöksistä huomautettavaa.

Kommentit luvusta 21 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Museovirastolla ei ole tiedoksiantoja koskeviin säännösmuutoksiin huomautettavaa.

Kommentit alueidenkäyttölain muuttamisesta (liitelaki, nimike muuttuu laiksi kaavojen toteuttamislaki)

Museovirasto kommentoi liitelakiluonnosta vasta virallisella lausuntokierroksella, lukuun ottamatta seuraavaa huomiota:

Kaavojen toteuttamisesta annettavaan lakiin lisättäisiin uusi 101 a § maanomistajan oikeudesta saada maakunta-, yleis- tai asemakaavan suojelumääräyksestä johtuvasta rajoituksesta metsätalouden harjoittamiselle kunnalta korvaus, jos rajoituksesta aiheutuu vähäistä suurempaa taloudellista menetystä. Museovirasto kiinnittää huomiota siihen, että kiinteää muinaisjäännöstä

kaavassa koskeva sm/SM-merkintä ei lähtökohtaisesti aseta uusia metsänkäytön rajoituksia, vaan rajoitukset esimerkiksi metsän koneelliseen uudistamiseen/kantojen nostoon perustuvat muinaismuistolakiin. Tällaisten muinaismuistolain mukaiseen kiinteiden muinaisjäännösten rauhoitukseen perustuvat rajoitukset eivät tällöin olisi korvattavia kaavan suojelumääräyksiä.

Kommentit rakentamislain muuttamisesta

Rakentamislakiin esitetyt muutokset ovat lakitekniisiä, eivät sisällöllisiä. Museovirastolla ei ole niistä huomautettavaa.

Luonnos uudeksi alueidenkäyttöasetukseksi viimeistellään ja siitä pyydetään lausunnot syksyllä 2025. Jos haluatte jo nyt antaa siitä kommentteja niin voitte tehdä sen tässä.

Museovirasto kommentoi asetusluonnosta vasta virallisella lausuntokierroksella.

Tuominen Laura
Museovirasto - Lausunto käsitelty Museoviraston erityisistunnossa
18.6.2025.